

Motion till riksdagen 2012/13:Ub477

av **Rossana Dinamarca m.fl. (V)**

Stärk yrkesutbildningarna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att yrkesprogrammen ska ge grundläggande högskolebehörighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge arbetsmarknadens parter större inflytande över kursplaner och mål för den yrkesförberedande delen av utbildningen på yrkesprogrammen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja kvaliteten på de praktikperioder eleverna på yrkesprogrammen genomgår under sin utbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge programråden ett utökat mandat att styra över etableringen av nya yrkesprogram.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten vid offentlig upphandling bör ställa krav på att ta in lärlingar där det är lämpligt.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta anställningsstöd för lärlingsanställningar i bristyrken.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta utbildningsvikariat inom äldre- och handikappomsorgen samt inom psykiatrin.²

¹ Yrkande 5 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkandena 6 och 7 hänvisade till AU.

Motivering

Dagens yrkesutbildningar motsvarar inte de krav som ställs i arbetslivet. Vår slutsats är att gymnasieskolan behöver komma närmare arbetsplatserna och hitta former för hur arbetsmarknadens parter kan få större inflytande över och ansvar för yrkesutbildningen.

Det råder i dag stor brist på kvalificerade yrkesarbetare. Samtidigt är det allt färre som efter den senaste gymnasiereformen väljer yrkesprogrammen. Regeringens åtgärd att låta eleverna "slippa" läsa in högskolebehörighet saknar stöd bland eleverna. Andelen sökande till yrkesprogram i Stockholms län minskade förra året med närmare 30 procent. De uppfattas av allt fler som återvändsgränder. Den som valt att utbilda sig till ett yrke måste ha goda möjligheter att i framtiden vidareutbilda sig eller omskola sig. Livslångt lärande är av stor betydelse både för den enskildes frihet och för arbetslivets omvandling.

Vi menar att programmen därför även i fortsättningen måste ge grundläggande högskolebehörighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Men minst lika viktigt är att själva yrkesutbildningen håller en högre kvalitet än i dag.

Synsättet bakom 90-talets gymnasiereform var att samhället skulle stå för allmänutbildningen och företagen bekosta färdigutbildningen ute på arbetsplatserna. Sedan dess har näringslivet dragit sig ur sitt utbildningsåtagande. Det har resulterat i att yrkesutbildningarna inte motsvarar de krav som ställs i arbetslivet, vilket gjort det svårare för yrkes eleverna att få jobb.

Gymnasieskolan behöver komma närmare arbetsplatserna och hitta former för hur arbetsmarknadens parter kan få större inflytande över och ansvar för yrkesutbildningen. Skolans roll är att förmedla breda grundläggande kunskaper som behövs inom respektive yrke. Företagen ska bidra med färdighetsutbildning, specialisering och företagsspecifika kunskaper.

Koppling mellan utbildning och arbetsliv

Erfarna kvalificerade yrkesarbetare och deras arbetsgivare är de som vet bäst vilka kunskaper och färdigheter som behövs inom ett yrke. Vi vill därför ge arbetsmarknadens parter större inflytande över kursplaner och mål för den yrkesförberedande delen av utbildningen. De partssammansatta yrkesråden (lokalt) och yrkesnämnderna (centralt) ska få möjlighet att vara med och anpassa, utveckla och förnya utbildningsutbudet och innehållet så att det motsvarar den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kvaliteten på de praktikperioder eleverna genomgår under sin utbildning behöver höjas. Endast 63 procent av eleverna har tillgång till det arbetsplatsförlagda lärande (APL) man har rätt till. Innehåll och handledning är av mycket varierande kvalitet. Om praktiken inte kan tillhandahållas på ett bra sätt, ska heller inte utbildningen få bedrivas. Kan en arbetsplats i sin tur inte

Fel! Okänt namn på

erbjuda utbildade APL-handledare ska inte heller någon elev placeras där. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi vill se färdigutbildningar inom fler områden än i dag. Vi uppmanar därför arbetsmarknadens parter att komma överens om yrkesutbildningsavtal med tydliga kunskapskrav och om villkor i anställnings- och utbildningsbevis. För att stärka yrkesidentiteten är det i många fall bra om färdigutbildningen resulterar i en yrkesexamen med yrkesbevis. Det ger möjlighet att överblicka hela processen från gymnasieelev till färdigutbildad.

Ska parterna kunna ta ansvar för en kvalitetssäkrad utbildning behöver man ha inflytande över dimensioneringen av utbildningarna. Den fria etableringsrätten har lett till att pengar har styrts mot billiga eller populära utbildningar som inte efterfrågas på arbetsmarknaden. Etableringen sker i sådan fart att skolorna inte hinner ordna bra praktikplatser och säkra en god färdigutbildning. Antalet elever inom de olika yrkesförberedande programmen är inte anpassade till hur många som kan förväntas få anställning inom yrket. Det är en förutsättning för att garantera en god övergång mellan gymnasieskola och arbetsliv. Vi vill ge programråden ett utökat mandat att styra över etableringen av nya yrkesprogram. Exempelvis ska man ha möjlighet att säga nej till ny skoletablering som leder till överetablering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Staten behöver gå in och ta ett större ansvar för ungdomarna från de yrkesförberedande programmen än vad man gör i dag. Staten bör vid offentlig upphandling ställa krav på att ta in lärlingar där det är lämpligt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I dag råder det brist på exempelvis byggnadsplåtslagare, VVS-montörer och betongarbetare. Det behövs mer aktiva insatser från samhället för att matcha de unga som nu kommer ut på arbetsmarknaden mot bristyrken genom riktade insatser.

Vi vill därför att det ska inrättas anställningsstöd till lärlingsanställningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I vår motion 2012/13:A368 Utgiftsområde 14 anslår vi medel till 11?000 anställningsstöd till halva lönekostnaden samt bidrag till handledartillägg med 100 kr per arbetsdag för att uppmuntra till lärlingsanställningar i bristyrken. Stödet kan användas både för färdigutbildning och för företagslärlingar.

Äldre- och handikappomsorg samt psykiatri är områden där det finns ett stort behov av både grund- och vidareutbildning av de anställda. En stor andel av personalen inom dessa omsorgsverksamheter saknar relevant yrkesutbildning. Samtidigt är många av dem som genomgått det yrkesförberedande omvårdnadsprogrammet utan jobb. Den som blir arbetslös direkt efter gymnasieskolan har sämre chanser på arbetsmarknaden även på lång sikt. Det är därför viktigt att underlätta arbetsmarknadsinträdet. Även långtidsarbetslösa behöver fler vägar till arbete. Vi har nu ett utmärkt tillfälle att kombinera detta med ett kunskapslyft i välfärden.

Vi vill därför införa utbildningsvikariat som en arbetslös kan få då en anställd genomgår utbildning. Tanken är att kommuner som anställer en arbetslös som utbildningsvikarie ska få anställningsstöd med 80 procent av löne-

Fel! Okänt namn på

kostnaden samt merkostnadsersättning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I vår motion 2012/13:A368 Utgiftsområde 14 anslår vi medel till 3 000 utbildningsvikariat år 2013, 5 300 år 2014 och 5 500 år 2015.

Stockholm den 26 september 2012

Rossana Dinamarca (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Josefin Brink (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)